

EDİTÖRDEN

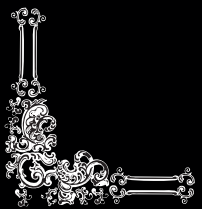

Türkiye Ormancılar Derneği, zamanın iktidarı Demokrat Partinin 1950'de hükümeti kurduktan sonra; ülkenin cibali mübaha ve iltizam ormancılığı anlayışından sıyrılıp bilimsel ve teknik ormancılık evresine geçtiği dönemdeki kazanımlarını yok eden uygulamaları nedeniyle, 1951 yılında *Yeşil Kitap* isimli bir kitap yayımlamıştır. Kitapta ülke ormanlarının geçmişteki ve o günlerdeki durumu ortaya konulduktan sonra ormanların toplum için neden önemli olduğu anlatılmakta ve iktidarın ormancılık tekniğine uygun olmayan uygulamalarına karşı, ormancılar olarak şu uyarıyı yapıyorlardı:

“Bilhassa ormancılıkta statü tadilinin ve rejim değişikliğinin yeniden eşiğinde olduğumuz şu sırada, biz ormancılar; genç demokrasimizin söz ve yazı hürriyetlerine güvenerek ve aynı zamanda bu mesleğin mensubu olarak vicdanımızın bize tahmil ettiği vecibeleri de hatırlayarak; memleketimizin hayati varlığı, sağlığı ve rahatı demek olan orman davasını her türlü menfaat, parti mülahazasının üstünde bitaraf ölçülere sadakat göstererek; tarihi gerçeklerimizi gözönünde tutarak; ilme, fenne ve memleket hakikatlarına göre şu broşürle objektif şekilde kısaca izaha çalışacağız” şeklinde yapılan girişten sonra ormancılığın bilimsel ve teknik özellikleri hatırlatılmış, bu ölçülere dikkat edilmeden atılacak her adımın topluma ve ormanların geleceğine zarar vereceği uyarısı yapılmıştır. Bu kitap; halen yürürlükte olan ve 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Yasasının da oluşumuna da olumlu katkı sağlamıştır.

Orman Davası olarak adlandırılan bu dava halen biz ormancılarının güttüğü bir davadır. Günümüzdeki koşulların 65 sene öncesinden çok farkı yoktur. Yine ormanlar hedeftedir ve yine ormanlarda *statü tadili* ile *rejim değişikliği* gündemdedir.

Elinizde tuttuğunuz bu eser 65 sene önceki meslektaşlarımızın ruhu ve kaygılarıyla aynı ruh ve kaygılara sahip Türkiye Ormancılar Derneği'nin bir araya getirdiği *Orman Davacıları* tarafından hazırlandı. Amacı; Anayasa değişikliğinin gündemde olduğu bugünlerde yasa yapıcılara bilimsel ve teknik doğru yolu göstermektir. Bunu yaparken her türlü *menfaat, parti mülahazasından* ari ve *bitaraf* olmaya sadakat gösterdik. Yasa yapıcılara, topluma ve ormanlarımızın geleceğine olumlu katkı yapması tek arzumuzdur.

Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN
Editör

ISBN : 978-605-64482-4-9

Türkiye Ormancılar Derneği

YENİ ANAYASA'DA ORMAN

2016

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

YENİ ANAYASA'DA ORMAN

“ANAYASA'DA YER ALMASI GEREKEN ORMANCILIKLA İLGİLİ HÜKÜMLER”

Türkiye Ormancılar Derneği Yayını

YENİ ANAYASA'DA ORMAN

**“ANAYASA'DA YER ALMASI GEREKEN
ORMANCILIKLA İLGİLİ HÜKÜMLER”**

Yeni Anayasada Orman, Temmuz 2016
ISBN: 978-605-64482-4-9

Editör

Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN

Yazarlar (Unvanlara göre alfabetik olarak)

Prof. Dr. Hasan ALKAN
Prof. Dr. Aynur AYDIN
Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR
Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ
Prof. Dr. Yalçın KUVAN
Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN
Prof. Dr. Ahmet TOLUNAY
Prof. Dr. Mustafa Fehmi TÜRKER
Doç. Dr. Cihan ERDÖNMEZ
Doç. Dr. Mehmet KORKMAZ
Yrd. Doç. Dr. Ayhan AKYOL
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AYAZ
Yrd. Doç. Dr. Üstüner BİRBEN
Yrd. Doç. Dr. Ufuk COŞGUN
Yrd. Doç. Dr. Sevim İNANÇ
Yrd. Doç. Dr. Türkay TÜRKOĞLU
Yrd. Doç. Dr. H. Tezcan YILDIRIM
Yrd. Doç. Dr. Seçil YURDAKUL EROL
Ferruh ATBAŞOĞLU
Av. Kemal AYBEK
Av. Abdülkadir ÖZDEMİR

Yayınlayan: Türkiye Ormancılar Derneği ©

Tuna Caddesi No:5/8 06410 Kızılay/Ankara

Tel:+903124338413 Faks: +903124332664 Eposta: ormancilarder@ttmail.com

URL: <http://www.ormancilardernegi.org>

 Türkiye Ormancılar Derneği
 ormancilarderne

Grafik Tasarım: Sezgin ÖZDEN/Hadi CANBAZ

Kapak Fotoğrafı: Dr. Süleyman ALKAN, Rüknettin TEKDEMİR

Künye

Özden, Sezgin (Editör)
Yeni Anayasada Orman
Baskı: Dönmez Ofset, Ankara Sayfa: 204 Ölçü: 16x24 cm
Kaynaklar var, indeks yok
ISBN: 978-605-64482-4-9

Anahtar kelimeler: Anayasa, Orman, TOD

İçindekiler

Sunuş	III
Katılımcı Listesi	V
Toplantı Yöneticisi Sunuşu-Prof. Dr. Tahsin AKALP	1

Türkiye Ormanlılar Derneği'nin Anayasada Yer Alması Gereken Ormanlılıkla İlgili Hükümler Konusundaki Görüşü	11
--	-----------

Giriş

Anayasa ve Ormanlılık

1961 Anayasası

1982 Anayasası

Anayasada Yer Alması Gereken Ormanlılıkla İlgili Hükümler Konusunda

Genel Değerlendirme

Anayasada Yer Alması Gereken Hükümler ve Gereklere

Sonuç

Ormanlarımızın Anayasa ve Yasalardaki Yeri ve Geleceği Ferruh ATBAŞOĞLU	23
--	-----------

1. Bölüm

1961 Anayasası

131. Maddede İlk Değişim

1982 Anayasası

2924 Sayılı Yasa

3763 Sayılı Yasa

Yorum Ve Eleştiri

Sistemik Hukuk Tahribatı ile Oluşan 2/B

Değişikliklerin Getirdiği Sonuç

2. Bölüm

1982 Anayasası Madde 170

Orman Köylüsünün Korunması

Değerlendirme ve Eleştiri

3. Bölüm

1982 Anayasası Madde 168

Açıklama ve Eleştiri

Anayasa'da Ormanlıkla İlgili Hükümlere Yönelik Bir Görüş	
Prof. Dr. Aynur Aydın	35
Giriş	
1982 Anayasası Sistematiği	
1982 Anayasa'sında Orman	
Anayasa 169. Maddenin Anayasa Sistematiğindeki Yeri	
Öneri	
Kaynaklar	
Yeni Anayasa Hazırlıkları Çerçevesinde Orman ve Ormanlıkla İlgili Madde	
Önerisi-Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR	41
Özet	
Giriş	
Önerilen Anayasa Maddesi	
Toplantıda Kabul Edilen Anayasa Maddesi	
Toplantıda Kabul Edilen Anayasa Maddesine İlişkin Gerekçe ve	
Değerlendirmeler	
Kaynaklar	
Yeni Anayasa Hazırlık Çalışmaları Çerçevesinde Ormanlıkla İlgili Hüküm-	
ler-Prof.Dr. Cantürk GÜMÜŞ ve Yrd.Doç.Dr. Hüseyin AYZ	45
Giriş	
Ulusal Ormanlık Politikası Amaçları Bağlamında ilk Uygulamalar	
Ormanlık Konusunda Anayasal Düzenlemeler	
1961 Anayasası	
1982 Anayasası	
169. Madde	
170. Madde	
Yeni Anayasa İçin Öneri ve Değerlendirmeler	
Kaynaklar	
Türkiye'de ve Dünyada Anayasa-Ormanlık İlişkileri: Yeni Anayasaya Yöne-	
lik Öneriler-Prof. Dr. Yalçın KUVAN Yrd. Doç. Dr. Seçil YURDAKUL EROL	
Yrd. Doç. Dr. H. Tezcan YILDIRIM	59
Giriş	
Çeşitli Ülkelerde Anayasa Ormanlık İlişkileri	
1982 Anayasası'nın Ormanlıkla İlgili Maddelerine İlişkin Görüşler	
Tartışma ve Sonuç	
Kaynaklar	

Türkiye’de Ormancılığa İlişkin Anayasal Düzenlemelerin Tarihsel Gelişimi
Yrd. Doç. Dr. Üstüner BİRBEN Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN 71

Osmanlı Dönemi

Cumhuriyet Dönemi Ormancılıkla İlgili Anayasal Düzenlemeler

1921 Anayasasındaki Durum

1924 Anayasasındaki Durum

1961 Anayasasındaki Durum

1982 Anayasasındaki Durum

Anayasa Tasarısı Önerilerinde Ormancılıkla İlgili Hükümler

Ergun Özbudun ve Ekibinin AKP İçin Hazırladığı Yeni Anayasa Taslağında
Ormancılıkla İlgili Hükümler (2007).

24. Dönem Anayasa Uzlaşma Komisyonunun Çalışması Neticesinde Oluşan
Tam Metinde Ormancılıkla İlgili Hükümler (2013)

Sonuç

Kaynaklar

Karşılaştırmalı Hukuk Ekseninde Diğer Ülke Anayasalarında Ormancılıkla
İlgili Hükümler-Yrd. Doç. Dr. Üstüner BİRBEN Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN .. 83

Giriş

Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası

Avusturya Federal Anayasası

Portekiz Cumhuriyeti Anayasası

İspanya Anayasası

Brezilya Federe Cumhuriyeti Anayasası

Hindistan Cumhuriyeti Anayasası

Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası

Rusya Federasyonu Anayasası

İsviçre Konfederasyonu Federal Anayasası

Litvanya Cumhuriyeti Anayasası

Kanada Anayasası

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Sonuç

Kaynaklar

Siyasi Partilerin Yeni Anayasa Hazırlık Çalışmalarında Ormancılık İle İlgili
Düzenlemelere İlişkin Görüşleri- Prof. Dr. Ahmet TOLUNAY,
Yrd. Doç. Dr. Türkay TÜRKÖĞLU 91

Giriş

Siyasi Partilerin Yeni Anayasa Hazırlık Çalışmalarında Ormancılık ile ilgili
Görüşleri

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Görüşü
Cumhuriyet Halk Partisi'nin Görüşü
Milliyetçi Hareket Partisi'nin Görüşü
Barış ve Demokrasi Partisi'nin Görüşü
Diğer Siyasi Partilerin Görüşleri
TBMM Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nda Mutabakat Sağlanan Madde
Sonuç ve Değerlendirme
Kaynaklar

Yeni Anayasa'da Yer Alması Gereken Ormancılıkla İlgili Muhtemel Hükümlere Dair Gerekçeli Görüşler-Prof. Dr. Mustafa Fehmi TÜRKER 97

Giriş
Anayasada Ormancılık Hükümlerine İhtiyaç var mıdır?
Yeni Anayasadaki Muhtemel Ormancılık Hükümlerinin Belirlenmesinde Çıkış Noktası Ne Olabilir?
Yeni Anayasada Ormancılık Maddeleri Kapsamı ve Niteliği Ne Ölçüde Olmalıdır? Ya da Anayasanın Ormancılık İle İlgili Maddeleri Nasıl İyileştirilebilir ve veya İkmal Edilebilir?
Ormancılık Mesleği Tarafında Olma
2/B Benzeri Oluşumların Kati Olarak Önünün Kesilmesi
Üstün Kamu Yararının Dikkate Alınması
Orman Ekosistem Hizmetlerinin Geri Ödenmesi
Devlet Ormancılığının Verimlilik, İktisadilik ile Gerekli Yer ve Zamanlarda Ve Karlılık Esaslı Yapılması
Hazine Arazilerinde ve Özel Mülkiyet Alanlarında; Vakıf Ormancılığı ve Özellikle Karlılık Esaslı Özel Ormancılığın Teşvik Edilmesi

Anayasa'da Ormancılık Nasıl Ele Alınmalıdır?

-Doç. Dr. Cihan ERDÖNMEZ 103

Giriş
Anayasa Nedir?
Ormanlar ve Ormancılığı Etkileyen Güncel Faktörler Nelerdir?
O Halde!
Kaynaklar

Yeni Anayasa Hazırlıkları Kapsamında Ormanlar ve Ormancılık

-Doç. Dr. Mehmet KORKMAZ, Prof. Dr. Hasan ALKAN Yrd. Doç. Dr. Ayhan AKYOL 111

Özet
Giriş

Anayasa, Ormanlar Ve Ormancılık
Genel Değerlendirme
Devlet Ormancılığı ve Kamu Yararı
Orman Yangınları
Orman Niteliğini Kaybetmiş Alanlar
Orman Köylüleri
Sonuç
Kaynaklar

Yeni Anayasa Çalışmaları İçin Ormanlar ve Ormancılığımıza Yönelik Yaklaşımların Değerlendirilmesi-Yrd. Doç. Dr. Ufuk COŞGÜN 119

Giriş
Yeni Anayasa'da Orman ve Ormancılığı İlgilendiren Maddelere Yönelik Görüşler
Kamu Yararı
Kıyılardan Yararlanma
Toprak Mülkiyeti
Arazi Ve Toprak Kaynaklarının Korunması Ve Yönetimi
Tarım, Hayvancılık ve Bu Üretim Dallarında Çalışanların Korunması
Kamulaştırma
Sağlık Ve Çevre
Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması
Tarih, Kültür Ve Tabiat Varlıklarının Korunması
Tabii Servetlerin Ve Kaynakların Aranması Ve İşletilmesi
Ormanlar ve Orman Köylüsü ile Doğal Kaynakların Varlığını Devam Ettirmek
Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi
Orman Köylüsünün Korunması
Doğal Kaynakların Korunması
Kaynaklar

Anayasa ve Ormanlar-Yrd. Doç. Dr. Sevim İNANÇ 135

Özet
Giriş
Ormancılık Konusunda Anayasal Düzenlemeler
Yeni Anayasa ve Gerekçeleri
Kaynaklar

Anayasa Değişikliği İçin Bir Görüş -Av. Kemal AYBEK 139

Orman, Çevre ve Doğal Kaynaklara İlişkin Anayasa Değişikliği Üzerine	
Düşünceler-Abdülkadir ÖZDEMİR	143
Giriş	
I-Çevre Hukuku	
II-Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması	
III-Doğal Kaynakların Korunması ve İşletilmesi	
IV-Ormanların Korunması	
V-Su ve Çevre	
Sonuç	
Kaynaklar	
EK1. Anayasa Mahkemesinin Ormancılıkla İlgili Verdiği Kararlar	157
Şiir-Ferruh ATBAŞOĞLU	193

TÜRKİYE'DE ORMANCILIĞA İLİŞKİN ANAYASAL DÜZENLEMELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Yrd. Doç. Dr. Üstüner BİRBEN, Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN
Çankırı Karatekin Üniversitesi
Orman Fakültesi Orman Ekonomisi Anabilim Dalı

Osmanlı Dönemi

Osmanlı Devleti döneminde ormanların kullanımı ve korunması konusunda etkin ve olumlu bir gayret sarf edildiği kaydedilmemektedir. Ancak, mevcut belgelere göre Devletin belirli amaçlarla ormanlarla ilgilendiği ve kendine ait ormanlardan sağlanan ürünlerden rüsum/vergi aldığı anlaşılmaktadır (Kutluk, 1948). Devletin ormanlara karşı ilk ilgisi, orman ürünlerinden vergi alınması ve donanma inşası için malzeme temini amacıyla Yıldırım Beyazıt zamanında başlamaktadır (Anonim, 1938).

Bu döneme ilişkin orman kaynaklarını tanımlayan ve ifade eden az sayıdaki literatüre göre orman, kuru, baltalık terimlerinin sıkça kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Hoca Ali Rıza Efendi; “Sak ve gövde meydana getiren odunsu bitkilerin topluca büyüüp yetişmesi haline orman ve yerlerine de ormanlık” demiştir (Kutluk ve Yund, 1950).

Halis Eşref ise Külliyyat-ı Şerh-i Kanun-i Arazi adlı eserinde “Baltalık, kuru ve orman tabirlerinin her üçü de meyvesiz ağaçlardan meydana gelmekle birlikte, orman denilince, ağaçları seyrek ve kısır, koruların ise ağaçları yüksek ve kalın, baltalıkların ağaçları ise sürekli intifa olunmak üzere köy veya kasaba halkına terk ve tahsis edilmiş metruk arazi ve yalnız kuru denilince ağaçları mülk veya kendiliğinden yetişmiş tapu ile tasarruf edilen miri arazi ve yalnız orman denilince köy veya kasaba halkına terk veya tahsisi edilmemiş ve kişilerin sahipliğinde de bulunmayan arazi anlaşılır... köy ve kasabalara tahsisli baltalıklara köy korusu, kasaba korusu, köy ormanı, köy çırpılığı kasaba çırpılığı da denir. Miri ormanlar ise beylik kuru, cabal-ı mübah, dağ, Balkan adlarıyla da anılır” demektedir (Köprülü, 1948; Seviğ, 1953; Toygar, 1964). İfade edilen tanımlamalar esas alındığında anlaşılması gereken orman niteliği; ağaçları kısa, sık olmayan dolayısıyla kapalılığı ve kalitesi düşük ağaçlardan meydana gelen verimsiz alanları, günümüz tabiriyle de bozuk orman alanlarını akla getirmektedir. Kuru niteliği ise boyları uzun, kalın gövdeli, nitelikli ağaçlardan meydana gelen ormanlık alanları dolayısıyla da günümüzdeki anlamıyla verimli orman alanlarını akla getirmektedir.

Bu dönemde Batı normlarına uygun ormancılığı da ilgilendiren ilk yasal düzenlemelerden biri 1274 (1858) tarihli Arazi kanunnamesidir. Kanunnamede orman sahipliğini esas olarak toprak mülkiyeti karakterize ettiğinden, ormanlar üzerindeki sahiplik durumu üzerinde yer aldıkları araziye göre şekillenmektedir.

1858 tarihli Arazi Kanunnamesine kadar olan dönemde koru, orman ve ağaçlıklar genel olarak mülk, vakıf ve miri arazi üzerindeki koru, orman ve ağaçlıklar, şeklinde sınıflandırılmıştır. Özellikle miri ormanlar, tersane ve tophane ihtiyaçları göz önüne alınarak kanunnameler yoluyla korunmuştur (Anonim, 1999). Arazi kanunnamesi, devlet topraklarını birinci maddesinde beş kısımda düzenlerken, aynı zamanda bu arazi sınıfları üzerinde yer alan ormanlara ilişkin mülkiyet esaslarını da belirlemiştir. Ülke çapına yayılmış ormanların; devlet (miri), vakıf (mevkuf), ölü (mevat), orta malı (metruk) ve mülk araziler üzerinde bulunabilmesi, arazi kanunnamesindeki sınıflandırmanın pek doğal bir sonucudur. Özellikle Kanunnamenin 19.², 28.³, 29.⁴, 30.⁵, 91.⁶, 92.⁷, 95.⁸, 104.⁹ ve 106¹⁰ 'uncü maddeleri¹¹ ormanlarla ilgilidir. Arazi Kanunnamesindeki arazi sınıflandırması esas alındığında ormanları, mülkiyet açısından aşağıdaki şekilde sınıflandırmak mümkündür.

- a) Mülk arazi üzerindeki ormanlar
- b) Miri arazi üzerindeki ormanlar
- c) Vakıf arazi üzerindeki ormanlar
- d) Metruk (tahsisli) arazi üzerindeki ormanlar
- e) Mevat (ölü) arazi üzerindeki ormanlar

f) Cibâl-i mübâhâ'daki ormanlar: bu sınıf ormanlar, arazi kanunnamesinin 1. Maddesinde sayılan beş sınıf arazi içerisinde yer almamakla birlikte, Cibâl-i Mübâhâ'yı Köprülü (1949) gibi altıncı bir sınıf olarak kabul etmek doğru olacaktır.

¹ Miri orman, Miri Dağ, Kori-yı Miri, Kori-yı Hass ya da Kori-yı Hümayun

² Madde 19: Orman ve pırnallık gibi mahalleri müstakil tapu ile tasarruf eden kimse bu bölgeleri tarla haline getirebilir. Müşterek olarak tasarruf ediliyorsa, ortağının onayını almalıdır. Tapuya konu olan yeri onay almadan tarla yaparsa ortağı mevcut durum için hak iddiasında bulunabilir.

³ Madde 28: Miri arazi üzerinde kendiliğinden yetişen palamut, ceviz, kestane, gürgen, ve meşe ağaçları gibi ürününden faydalanılan ağaçlar, ürününün vergisini vermesi koşuluyla orayı tasarruf edenindir. Başkası faydalanamaz, faydalanırsa, bedelini ödemek zorundadır.

⁴ Madde 29: Bir kimse mutasarrıfı olduğu bir araziyi görevliden izin alarak meyvesiz ağaçlar dikebilir ve ağaçlar üzerinde - ağaç ürünlerinden alınan vergiyle eşdeğer bir vergi vermek koşuluyla- her türlü tasarrufa sahiptir. Başkası müdahale edemez.

⁵ Madde 30: Cibâl-i Mübâha, köy ve kasaba baltalıkları dışındaki orman ve koruların dışında kendiliğinden yetişmiş ve odun ihtiyacının karşılandığı yerlerin -gerek babadan oğula geçen gerek devralınan koruların- tasar-rufu tapu sahibine aittir. Başkası faydalanamaz

⁶ Madde 91: Eskiden beri bir köy ya da kasabanın kullanımında olan baltalıkların ürünlerinden sadece o yerleşim yerindekiler faydalanabilir.

⁷ Madde 92: Baltalık olarak tahsis edilmiş yerler hiç kimse tarafından şahıs korusu ya da tarla haline getirilemez. Teşebbüs edildiği taktirde tasarruf sahiplerinin bu fiili engellemeye hakları vardır.

⁸ Madde 95: Yol üzerine ağaç dikilemez. Dikilirse devlet bedel ödmeden ağacın kesilmesini talep edebilir.

⁹ Madde 104: Cibâl-i mübâha olan ormanlardan herkes odun ve kereste kesebilir. Bu tür ormanların kul-lanımından dolayı vergi istenmez. Ancak, şahıs korusu haline getirilemez.

¹⁰ Madde 106: Miri, mevât, metruke, mevkûfe ve memlûke arazileri içinde kendiliğinden yetişen ağaçlar tapu ile tasarruf olunmaz. Fakat, mirî ve vakıf topraklar üzerindeki ağaçlar için yukarıdaki hükümler geçerlidir.

¹¹ Arazi Kanunnamesine ilişkin maddeler "Osmanlı Ormanlığı ile ilgili belgeler I, Orman Bakanlığı Yayını, Yayın No:094, 1999, Ankara" adlı eserden alınmıştır.

Her ne kadar literatürde 1870 tarihli Orman Nizamnamesi ilk düzenleme olarak bilinse de yasallaşmasına karşın yürürlüğe konulamamış 1861 tarihli bir Orman Nizamnamesi tasarısı¹² da mevcuttur (Acun, 1945).

Osmanlı ormancılığı için önemli bir zihniyet değişikliğinin ifadesi olan, Orman Nizamnamesi 13 Ocak 1870 tarihinde ilan edilmiştir. Elli iki maddeden oluşan Nizamname sistematik olarak iki bab ve beş kısım olarak düzenlenmiştir. Nizamnamenin ilk maddesinde dört tür orman tanımlaması yapılmıştır:

i-Doğrudan doğruya devlete ait ormanlar

ii-Vakıflara ait ormanlar

iii-Kasaba ve köylere mahsus baltalıklar

iv- Mülk (Şahıslara ait) ormanlar. Şahıslara ait ormanların hukuki statüleri ve tasarrufa ilişkin esaslar 1858 Arazi Kanunnamesinde yer aldığı için, Nizamnamede bu tür ormanlara ilişkin herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir (Koç, 2005). Orman Nizamnamesinin Şura-yı Devlet Nafia Dairesi tutanaklarında Orman Nizamnamesinde neden özel ormanlara ilişkin hükümlere yer verilmediği iki nedene dayandırılmıştır. Birincisi; özel ormanlara ilişkin hükümlerin hazırlanmasının zaman alacağı endişesi, ikincisiyse böyle bir düzenleme yapılması durumunda, Arazi Kanunnamesinin de değişmesi gerektiğidir (Köprülü, 1950).

Kanun-u Esasi, 23 Aralık 1876 tarihinde kabul edilerek ilk anayasamız olarak tarihteki yerini almış ve siyasi hayatta ilk defa anayasa ile kurulan parlamentolu bir dönem başlamıştır. 119 maddeden oluşan Kanun-u Esasi, yürürlükte kaldığı süreler içerisinde 7 kez değişiklik görmüştür. Ancak ormancılıkla ilgili herhangi bir hüküm bu düzenlemede yer almamıştır.

Cumhuriyet Dönemi Ormancılıkla İlgili Anayasal Düzenlemeler

1921 Anayasasındaki Durum

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında hukuki anlamda birçok devrimler gerçekleştirilmiş bu devrimlerden ormancılık da etkilenmiştir. Her ne kadar ilk anayasa olarak kabul edilen 21.1.1921 tarihli ve 85 sayılı Teşkilat-ı Esasiye Kanununda ormancılıkla ilgili herhangi bir hüküm bulunmasa da izleyen yıl, 1 Mart 1922'de Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) yaptığı konuşmasında yeni devletin, ekonomik kalkınma için gelecekte, devlet politikası haline gelecek olan görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: "... *Ekonomi politikamızın önemli amaçlarından biri de; toplumun genel yararını doğrudan doğruya ilgilendirecek kuruluşlar ile, ekonomik alandaki teşebbüsleri, mali ve teknik gücümüzün ölçülerine uygun olarak devletleştirmektir... Ormanlarımız, maden hazinelerimiz, dokuma sanayimiz korunacaktır.*" (Aydoğan, 2005).

¹² Halil Kutluk, 1948, Türkiye Ormancılığıyla İlgili Tarihi vesikalar Cilt I, Belge 197.

1924 Anayasasındaki Durum

1922’de işaret edilen politikalar ışığında ormancılığa ilişkin ilk düzenleme de 1924 Anayasasında karşımıza çıkmaktadır. 1924 Anayasasının 3115 sayılı Kanunla¹³ değişik 74’üncü maddesinin birinci fıkrasında, “*Umumi menfaatler için lüzumu, usulüne göre anlaşılmadıkça ve mahsus yasaları mucibince değer pahası peşin verilmedikçe hiçbir kimsenin malı istimval ve mülkü istimlâk olunamaz*”¹⁴.” ifadesi ile kamu yararına istinaden kamulaştırmanın önü açılmıştır (Saraç, 2002). Yine aynı maddenin ikinci fıkrasında “*Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimlâk olunacak arazi ve ormanların istimlâk bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti, mahsus yasalarla tayin olunur*”¹⁵ ifadesi yer almaktadır.

3115 sayılı Kanunun Komisyon Raporunda (Sıra sayısı 89) ilgili madde hükümüne neden ihtiyaç duyulduğu “*Ulusumuzun tabii servet kaynağı olan ormanların da tahripten korunması ve iyi yetiştirilip idaresi için eşhas uhdesinde olan (özel mülkiyette olan) ve kanununa göre istimlâk edilebilecek olan ormanlar hakkında da aynı surette özel hükümler içeren kanun yapılması esası maddeye konmuştur.*” şeklinde ifade edilmektedir.

1961 Anayasasındaki Durum

9 Temmuz 1961 tarihinde halkoyu ile kabul edilen 1961 Anayasasının¹⁶ ilk halinde 37.¹⁷, 38.¹⁸ ve 131.¹⁹ maddeleri ormancılıkla ilgili hükümler içermekte-

¹³ 13.02.1937 tarih ve 3533 sayılı Resmi Gazete

¹⁴ Kamu yararına gerekli olduğu usulüne göre anlaşılmadıkça ve özel yasaları gereğince karşılığı peşin verilmedikçe hiç kimsenin malı ve mülkü kamulaştırılmaz.

¹⁵ Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimlâk olunacak arazi ve ormanların istimlâk bedelleri ve bu bedellerin ödenmesi şekli, özel kanunlarla düzenlenir.

¹⁶ 20 Temmuz 1961 tarih ve 10859 sayılı Resmi Gazete

¹⁷ MADDE 37.

— Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amacıyla gereken tedbirleri alır. Kanun, bu amaçlarla, değişik tarım bölgelerine ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini gösterebilir. Devlet, çiftçinin işletme araçlarına sahip olmasını kolaylaştırır. Toprak dağıtımı, ormanların küçülmesi veya diğer toprak servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz.

¹⁸ MADDE 38.

— Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların, kanunda gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya veya bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Çiftçinin topraklandırılması, ormanların devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlarıyla kamulaştırılan toprak bedellerinin ödeme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde, ödeme süresi on yılı aşamaz. Bu takdirde, taksitler eşit olarak ödenir ve kanunla gösterilen faiz haddine bağlanır.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten çiftçinin hakkaniyetli ölçüler içerisinde geçinebilmesi için zarurî olan ve kanunla gösterilen kısmının ve küçük çiftçinin kamulaştırılan toprağının bedeli herhalde peşin ödenir.

¹⁹ MADDE 131.

— Devlet, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yö-

dir. Temsilciler Meclisinin 09.03.1961 tarih ve 35 sıra sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısı ve Anayasa Komisyonu raporunda ormancılığa ilişkin 37. maddenin 2. fıkrasının yeterince açık olduğu ifade edildiğinden özel bir gerekçe ileri sürülmemiştir. Raporda 38. maddenin gerekçesi incelendiğinde maddenin 1924 Anayasasındaki hükümlerle benzer nitelikte olduğu, iktisaden geri kalmış bir Devletin iktisadi ve sosyal kalkınmasını gerçekleştirebilmesi için kabul edilmesi gereken bir düzenleme olduğu ve buna ek olarak kalkınma planlarına giren tesisler için gerekli kamulaştırmaların bu madde ile olanaklı kılınacağı ifade edilmektedir. Raporda 131. maddenin gerekçesi ise; ilgili madde ile millî bekanın ve iktisadi kalkınma bakımından hayati önem arz eden orman konusunun düzenlendiği, bu konudaki ana prensibin, kamu mülkiyetindeki veya özel mülkiyetteki bütün ormanların gözetiminin Devlete vazife olarak verildiği, ikinci ana prensibin, halen kamu mülkiyetinde olan ormanların özel mülkiyete her hangi bir şekilde intikalinin ve bunlar üzerinde, kamu yararı dışında irtifak haklarının tesisinin yasak edilmiş olması olduğu, buna karşılık, dâvanın arzettiği zaruretler dolayısıyla, özel mülkiyetteki ormanların icabında devletleştirilebileceğine dair bir hüküm 38'nci maddenin ikinci fıkrasında yer aldığı, üçüncü fıkrada, özellikle, orman içindeki zararlı hayvanlar kastedildiği ve bu problemin hayati öneme sahip olduğu, bu nedenle özel bir açıklamaya gerek olmadığı, dördüncü fıkrada, aynı derecede zaruri bir hükmü, 18'nci maddenin birinci fıkrasıyla paralel olarak düzenlendiği, beşinci fıkra hükmünün ise tarla açmak için orman yakılmasındaki sebep ve menfaatleri ortadan kaldırmaya yönelik olduğu, altıncı fıkrada ise orman servetinin korunmasıyla ilgili bir hüküm olarak düzenlendiği ifade edilmektedir.

1961 Anayasasının 131. maddesi 1255 sayılı Kanun ile değiştirilmiştir. 131. madde değişikliği²⁰ Millet Meclisinin 118 sıra sayılı Kanun Teklifi ve Anayasa Ko-

netimi ve işletilmesi özel kişilere devrolunamaz. Bu ormanlar, zamanaşımıyla mülk edinilemez ve kamu yaran dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.

Ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından gerekirse, başka yere yerleştirilmesi kanunla düzenlenir.

Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.

Orman suçları için genel af çıkarılamaz; ormanların tahribine yol açacak hiçbir siyasî propaganda yapılamaz.

²⁰ MADDE 1.

— Türkiye Cumhuriyeti Anayasa suma 131 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

c) Ormanların ve orman köylüsünün korunması, ormanların geliştirilmesi

Madde 131.

— Devlet, ormanların korunması ve ormanlık safsahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesi özel kişilere devrolunamaz. Bu ormanlar, zamanaşımıyla mülk edinilemez ve kamu yaran dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.

Ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından, ormanın gözetilmesinde ve işletilmesinde Devlele halkın işbirliği yapmasını sağlayıcı

misyonu raporunda Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının ormanların korunması ve geliştirilmesiyle ilgili 131nci maddesine, orman içinde veya hemen yakınında oturan halkın geçimiyle birlikte ormanların korunmasını kolaylaştıracak ve orman tahriplerini önleyecek tarzda açıklık getirilmesi lüzumlu görüldüğü, diğer taraftan, on yıllık uygulamada hiçbir fayda sağlamadığı anlaşılan ve genel af çıkarılmasını engelleyen ibarenin metinden çıkarılması gerektiği görüşünün 1969 seçimlerinde siyasi partilerce genellikle beyan edildiği. Orman suçlarının Genel Af dışında bırakan Anayasa hükmünün kaldırılması ile ormanların tahribine yol açılacağı tarzındaki iddialarda isabet bulunmadığının aşikar olduğu, zira, yasama organının memleket ihtiyaçlarına göre çıkaracağı bir affın suç işleme ihtimallerini artıracığı ve suçluluğu teşvik edeceği görüşünün doğruluğu bir an için kabul edilecek olursa, bu düşünce tarzının hiçbir konuda Genel Af kabul edilmemesi sonucuna götüreceği, ormanların korunmasının, her şeyden önce orman ve insan ilişkilerinin iyi tanzim edilmesine ve orman içinde veya hemen yakınında oturan halkın geçim imkânlarının artırılmasına bağlı bulunduğu şüphe edilemeyeceği ve bu sebeplerle Anayasasının 131nci maddesinde değişikliğin yapılması uygun görüldüğü savunulmaktadır.

1982 Anayasasındaki Durum

1982 Anayasası 7 Kasım 1982 tarihinde halkoyu ile kabul edilmiş ve Resmi Gazetenin 9 Kasım 1982 tarih ve 17863 Mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 1982 Anayasası 177 maddeden oluşmakta olup günümüz kadar 17 kez değişiklik görmüştür. 1982 Anayasasının 44²¹., 46²²., 169²³ ve 170²⁴inci

tedbirler ve gereken hallerde başka yere yerleştirme kanunla düzenlenir.

Anayasasının yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklarla şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir daraltma yapılamaz. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.

Ormanların tahrib edilmesine yol açan hiçbir siyasi propaganda yapılamaz.

²¹ B. Toprak mülkiyeti

MADDE 44. — Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır. Kanun, bu amaçla, değişik farım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tespit edebilir. Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanması, üretimin düşürülmesi, ormanların küçülmesi ve diğer toprak ve yeraltı servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz.

Bu amaçla dağıtılan topraklar bölünemez, miras hükümleri dışında başkalarına devredilemez ve ancak dağıtılan çiftçilerle mirasçıları tarafından işletilebilir. Bu şartların kaybı halinde, dağıtılan toprağın Devletçe geri alınmasına ilişkin esaslar kanunla düzenlenir.

²² D. Kamulaştırma

MADDE 46. — Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, karşılıkların peşin ödemek

şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedelinin hesaplanma tarzı ve usulleri kanunla belirlenir. Kanun kamulaştırma bedelinin tespitinde vergi beyanını, kamulaştırma tarihindeki resmî makamlarca yapılmış kıymet

maddeleri ormancılıkla ilgili hükümler içermektedir. Millî Güvenlik Konseyinin 24.09.1982 tarihli ve 450 sıra sayılı raporunda ilgili maddelerin gerekçeleri şu şekildedir. Toprak mülkiyeti ile ilgili 44. ve kamulaştırma ile ilgili 46. maddelerinin ormancılıkla ilgili kısımları için özel bir gerekçe belirtilmemiştir.

Ormanlar ve Orman Köylüsü başlığı altında ormanların korunması ve geliştirilmesi ile ilgili olan 169. maddesi için ilgili raporda ileri sürülen gerekçeler şu şekildedir: Ormanların doğal kaynaklar arasında en önemlilerinden biri olduğu, ormanların, korunması ve sahalarının genişletilmesi için Devlete gereken tedbirleri alıp kanunlar koymayı ve bütün ormanların gözetimi ödevinin getirildiği, Devlet ormanlarının yalnız Devletçe yönetilmesi ve işletilmesinin kanunla düzenleneceği, mülkiyeti ve yönetimlerinin özel kişilere devrolunamayacağı belirtilmekte,

takdirlerini, taşınmaz malların birim fiyatlarını ve yapı maliyet hesaplarını ve diğer objektif ölçüleri dikkate alır. Bu bedel ile vergi beyanındaki kıymet arasındaki farkın nasıl vergilendirileceği kanunla gösterilir.

Kamulaştırma bedeli, nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir ve peşin ödenmeyen kısım Devlet borçları için öngörülen en yüksek faiz haddine bağlanır.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, herhalde peşin ödenir

²³ IV. Ormanlar ve orman köylüsü

A. Ormanların korunması ve geliştirilmesi

MADDE 169- Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasî propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınmaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

²⁴ B. Orman köylüsünün korunması

MADDE 170. — Ormanlar içinde veya bitişigindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde Devlete bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle, 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsis kanunla düzenlenir.

Devlet, bu halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirleri alır.

Orman içinden nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır.

maksatlı olarak yapılan orman tahripleri, açmalar ve ormanlara vaki tecavüzlerin ormanların zamanaşımı suretiyle mülk edinilemeyeceği, kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamayacağı kesin olarak hükme bağlanacağı, madde ile ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemeyeceği, orman tahribatı dolayısıyla meydana gelecek olan erozyon ve sel tahribatına engel olmak, orman bütünlüğünü korumak, yeni orman alanları tesis etmek ve ormanları Devletin gözetiminde bulundurarak tekniğe uygun verimli şekilde işletilmesini sağlamak amacı güdüldüğü, bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybettiği belirlenen ve orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında kesin olarak ekonomik yarar olduğu tespit edilen yerlerle şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında daraltma yapılamayacağını hükme bağlanacağı ifade edilmiştir.

Orman köylüsünün korunması başlığı altında 170. maddesi için ilgili raporda ileri sürülen gerekçeler şu şekildedir: Nüfusun dörtte birine yakın kısmı orman içi ve civarında yaşamını sürdürdüğü, orman içi ve civarı köy yerleşimleri genellikle sağlıksız ve usul olduğu, yerleşim nüfusunun devamlı artması, arazi yapısının bozuk ve verimsiz olması, yeni toprak edinilmesi zorunluluğunu doğurduğu ve bu husus da yerleşim ve gelişimin daima orman aleyhine ve tahribine yol açtığı, ülkede milli gelirden en az pay alanlar arasında olan orman köylüsünün sosyo-ekonomik yapısının iç açıcı bir düzeyde olmadığı, Devlet imkânları ve hizmetlerinin de bu uzak ve dağınık orman köylerine yeterince götürülemediği, bu köyler halkının Devletle olan ilişkilerinin düzenli olmadığı, ormana yapılan tecavüzler ve el atmaların dolayısıyla yüzbinleri bulan ceza, mülkiyet ihtilafı, hukuk ve tapulama davalarının uzun yıllardan bu yana süregeldiği, Orman içinde veya yakınında oturan halkın kalkındırılması, ormanların korunması ve bütünlüğünün muhafazasının Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirler getirilmesi, gelişmiş yerleşimin önlenmesi gereği göz önünde tutularak; bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş ve orman olarak muhafazasında hiç bir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin olarak ekonomik yarar olduğu tespit edilen yerlere, gerektiğinde orman içindeki köyler halkının yerleştirilmesi maksadıyla bu yerlerin tespiti, orman sınırları dışına çıkarılması ve Devlet eliyle ihya edilerek orman köylülerine dağıtımının kanunla düzenlenmesi gerektiği savunulmuştur. Bu şekil bir uygulama ile orman olarak değerlendirilemeyeceği bilim ve fen bakımından tespit edilen, aksine ihya suretiyle tarım arazisine dönüştürülmesinde kesin ekonomik yarar görülen ve fakat orman bütünlüğünü bozmayan bu yerlere, orman içine usulsüz yerleşmiş, ekonomik yönden kendi kendine kalkınması mümkün olmayan orman köylüsünün yerleştirilerek hem ormanların tahribi önleneyeceği ve hem de bu halkın milli ekonomiye katkıda bulunacak tarzda üretici hale getirilip kalkınması sağlanacağı savunulmuştur. Orman içinden nakledilen köyler halkına ait arazinin Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılması hükmü-

nün de ormanların bütünlüğünü ve devamlılığını sağlayacağı, orman alanlarının daraltılmasını önleyeceği ifade edilmektedir. Orman sınırları dışına çıkarılarak veya Devlet eliyle ihya edilerek dağıtılan yerlere yerleştirilen orman köylüsünün üretici hale getirilmesi ve kalkınması için bu halkın işletme araç ve gereçleriyle girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı önlemleri alması da Devlete görev olarak verileceği ifade edilmektedir.

Anayasa Tasarısı Önerilerinde Ormancılıkla İlgili Hükümler

Ergun Özbudun ve Ekibinin AKP İçin Hazırladığı Yeni Anayasa Taslağında Ormancılıkla İlgili Hükümler (2007).

Ergun ÖZBUDUN ve ekibinin hazırladığı Anayasa taslağının 127²⁵. ve 131²⁶ maddeler ormanlarla ilgili hükümler içermektedir. 127. maddenin madde gerekçesinde ormanla ilgili hüküm için özel bir gerekçe ileri sürülmemiştir. 131. madde gerekçesi incelendiğinde maddenin 1982 Anayasasının 169 ve 170 inci maddelerinde yer alan hükümlerin sadeleştirilerek ve ülkenin ihtiyaçları dikkate alınarak yeniden düzenlendiği, tabii kaynakların en önemlilerinden biri olduğu için ormanların ayrı bir maddede düzenlenmesi gerektiği, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için Devlet tarafından tedbirler alınması zorunlu olduğu, bu çerçevede yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilmesi gerektiği, bu yerlerde tarım ve hayvancılık yapılamayacağı gibi bu yerlerin imara da açılması

²⁵ Kamulaştırma

Madde 127- Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek değeri üzerinden ve bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım miktarı nakden ve peşin olarak ödenmek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi ve kıyıların korunması amaçlarıyla kamulaştırılan taşınmazların bedelleri eşit taksitler halinde beş yılı geçmemek üzere taksitle ödenebilir. Bu durumda ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır.

²⁶ Ormanların korunması ve geliştirilmesi

Madde 131- (1) Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir. Yanan ormanların yerinde ve orman içinden nakledilen köyler halkına ait arazilerde derhâl yeni orman yetiştirilir. Bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bu yerler imara açılmaz.

(2) Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz ve kanuna göre buralar Devletçe yönetilir, işletilir ve işletirilir. Bu ormanlar zamanışı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

(3) Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyete müsaade edilemez. Münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz.

(4) Aşağıda belirtilen durumlar ve yerler dışında orman sınırlarında daraltma yapılamaz:
a) Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmemeyen ve tarım alanlarına veya başka alanlara dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler.

b) 23/07/2007 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler.

c) Şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler.

(5) Dördüncü fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilen yerlerin değerlendirilmesi

yacağı yönündeki ilkeler de korunduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, 1982 Anayasasında da öngörüldüğü halde, uygulamada çözümlenemeyen orman vasfını tam olarak kaybetmiş ve orman olarak muhafazasında hiçbir yarar görülmeyen yerler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerlerle ilgili meselelerin de çözümlenmesi gerektiği. Bu sebeple yapılan yeni düzenleme ile bu yerlerin değerlendirilmesi ve satılması konusunda kanun koyucu yetkili kılınacağı, hem millî servetin değerlendirilmesi, hem de milletimizin bu meseleden kaynaklanan mağduriyetlerinin giderilmesi amaçlandığı ifade edilmektedir.

24. Dönem Anayasa Uzlaşma Komisyonun Çalışması Neticesinde Oluşan Tam Metinde Ormancılıkla İlgili Hükümler (2013)

TBMM, 24. Dönem Anayasa Uzlaşma Komisyonun yeni anayasa metninin yazım aşaması için ilk çalışma toplantısını 04.05.2012 tarihinde ve son toplantısını 11.11.2013 tarihinde yapmıştır. Ortaya çıkan metnin 50²⁷, ve 58²⁸. maddeleri ormancılıkla ilgili hükümler içermektedir. Metinde madde gerekçelerine yer verilmemiştir.

veya gerçek ve tüzel kişilere satılması veya bedeli karşılığı kullanım hakkı verilmesi kanunla düzenlenir. Satış veya kullanım hakkı verilmesinde öncelik, fiilen bu arazileri kullananlar veya orman köylülerininindir.

²⁷ Ormanların korunması ve geliştirilmesi

Madde 50. (1) Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

(2) Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz ve kanuna göre buralar Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

(3) Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz.

(4) Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

(5) Devlet, ormanları ve biyolojik çeşitliliği korumak, orman sahalarını genişletmek, toprağın verimli olarak işletilmesini sağlamak, erozyonla mücadele etmek ve tarım alanlarını geliştirmek amacıyla gerekli tedbirleri alır.

²⁸ Kamulaştırma

Madde 58. (1) Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

(2) Kamulaştırma bedeli nakden ve peşin olarak ödenir.

(3) Tarım reformunun uygulanması, çevresel değerlerin, ekosistemin çeşitliliğinin ve kültürel varlıkların korunması, sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi ve kıyıların korunması amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin beş yılı aşmamak şartıyla taksitle ödenme usulü kanunla gösterilir.

(4) 3. fıkrada sayılan haller dışında bedelin taksitlendirilmesi ve ayrıca kamulaştırmaz el koyma yasaktır.

Sonuç

Anayasalar bir ülkenin temel dinamiklerini yasal bir çerçeveye oturtan metinler olduğundan, içerisinde yer alan konu ve konu başlıkları ülkelerin tarihi süreçteki yaşanmışlıkları ve bunlardan elde edilen tecrübelerden hareketle geleceğe yönelik olarak toplumun beklenti ve ihtiyaçlarını şekillendirmektedir. Bu şekillenme, siyasi eksensiz olabileceği gibi ülkemiz örneğinde olduğu gibi darbelerden kaynaklı askeri de olabilmektedir. Hangi biçimde şekillenmiş olursa olsun, Türkiye örneğinde görünen ve öne çıkan nokta; ormanlar ve ormancılığın Anayasa hükmü haline gelecek kadar önemli bir konu olarak kabul edilmesidir. Bu kabul edilmiş, ormanların korunması ve geliştirilmesi yönünde olmakla birlikte, korunma amacının ön planda olduğu madde metinlerinden de kolayca anlaşılabilir. Bununla birlikte, tarihi süreçte ortaya çıkan ve günümüzde tam anlamıyla çözüme kavuşturulamamış olan orman vasfını yitiren yerlerin durumu halen daha birçok akademik ve siyasi tartışmalara konu olmaktadır. Dolayısıyla bu sorun, yeni anayasa çalışmalarında öncelikli çözülmesi gereken konu başlığı olarak gündemdeki önemini korumaktadır. Yeni anayasa metninde bu sorunun çözülmesi, orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ve gelecek kuşaklara aktarılması noktasında yadsınamaz etkilere sahip olacaktır.

Anayasanın ormanları ve orman köylüsünü koruma ve kollama sigortası olan 169 ve 170. Maddelerini boşa çıkarmaya yönelik birçok girişimin yıllar içinde gündeme geldiği görülmektedir (Bkz EK 1). Toplumdaki çevre ve orman duyarlılığının yüksek olduğu dönemlerde Anayasa Mahkemesi bu tür girişimlerin önünde durarak 169 ve 170. Maddeye aykırılıktan birçok girişimi engellemişken bu duyarlılığın esnetildiği dönemlerde Anayasa Mahkemesinin kararlarının da konjonktüre uygun olarak değiştiği görülmektedir. Bu tür sapmaların gelişmekte olan demokrasilerde ve kentleşmenin henüz tamamlanmadığı toplumlarda görülmesi normal sayılmakla birlikte; ülkemizin bulunduğu coğrafi bölgede çevre ve orman konularında yapılacak hataların dönüşünün olmadığı da dikkate alınmasında fayda olduğu aşikârdır.

Kaynaklar

Acun, N., 1945, Ormanlarımız ve Cumhuriyet Hükümetinin Orman Davası, Recep Usluoğlu Basımevi, Ankara.

Anonim, 1938, Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını, Devlet Basımevi, İstanbul.

Anonim, 1999, Osmanlı Ormancılığıyla İlgili Belgeler -I-, Orman Bakanlığı yayınları: 94, 241 s., Ankara.

Aydoğan, M., 2005, Türkiye Üzerine Notlar 1923-2005. Umay Yayınları, 2. Baskı, İzmir.

Koç, B., 2005, 1870 Orman Nizamnamesinin Osmanlı Ormancılığına Katkısı üzerine Bazı Notlar, OTAM, 24(37), s231-257.

Köprülü, B., 1948, Türk Hukukunda Orman Rejimi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt XIV, sayı 3-4, 700-726.

Köprülü, B., 1949, Cibal-i Mubaha ve Sahih Vakıflara ait Ormanlarla Baltalıkların H. 1274 Tarihli Arazi Kanunnamesine Nazaran Hukuki Durumları, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt XV sayı 2-3, s.703-726.

Köprülü, B., 1950, 11 Şevval H. 1286 Tarihli Orman Nizamnamesinin Getirdiği Yenilikler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt XVI, s 237-271.

Kutluk, H., 1948. Türkiye Ormancılığı İle İlgili Tarihi Vesikalar, T.B. Orman Genel